

HEVES MEGYEI MINŐSÍTETT ERDEI ISKOLÁK SZOLGÁLTATÁSAINAK KIHASZNÁLTSÁGA

Leskó Gabriella

Eszterházy Károly Főiskola, Környezettudományi Intézet

Abstract: Utilization of qualified forest schools in Heves county

This paper presents the results of the questionnaire survey which was presented in the certified forest schools of Heves County. I could learn how many groups have took advantage of their services and how many days they did have stayed there, where these groups come from and which period of the year were they in the forest school. Besides I asked also the owners' opinion about the importance of the forest schools and their ideas about how to motivate schools to send more pupil groups to forest school.

The answers show that the forest schools are considered very important by the service providers and the most essential factor in motivation is the financial background. The numbers support this fact as well as most of the groups stayed for 2-4 or only 1 day in forest school instead of the traditional 5 days.

Bevezetés

A vizsgálatom során a Heves megyei erdei iskola szolgáltatók tevékenységét mértem fel kérdőív felhasználásával, amelyben többek között arra kerestem választ, hogy az év mely szakában vannak erdei iskolás csoportjaik és ezek a csoportok honnan érkeznek, és hány napot töltenek náluk. Az előzőek mellett választ vártam tőlük arra, hogy szerintük miért van szükség erdei iskolára, hogyan vélekednek az erdei iskola minősítésről, és meglátásuk szerint mivel lehetne ösztönözni az iskolákat, pedagógusokat, arra, hogy elhozzák az osztályaikat erdei iskolába.

Az erdei iskola definíciója, olyan pontos meghatározást nyújt számunkra, amely egyaránt tartalmaz szakmai, pedagógiai, időbeli és térbeli kötöttségeket. A meghatározás kedvez az egységes erdei iskola elképzelésnek: Az erdei iskola sajátos, a környezet adottságaira építő nevelési, tanulásszervezési egység. A szorgalmi időben megvalósuló, egybefüggően többnapos (4 éjszaka 5 nap), a szervező oktatási intézmény székhelyétől különböző helyszínű tanulásszervezési mód, amely során a tanulás a tanulók aktív, cselekvő, kölcsönösségen alapuló együttműködésére épül. A tanítás tartalmilag és tantervileg egyaránt szorosan és szervesen kapcsolódik a választott helyszín természeti, ember által létesített és szociokulturális környezetéhez. Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel

harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése és a közösségi tevékenységhez kötődő szocializáció (Lehoczky 2002).

Törvényi keretek közé foglalták azt is, hogy az erdei iskola program, egy nagyobb pedagógiai cél érdekében egymáshoz rendelt modulok kapcsolódó egysége, időtartama a Köznevelésről szóló 1993. évi LXXIX. tv. 53.§ (3) és (7) bekezdésében foglaltak alapján: alsó tagozatban minimum 16, maximum 19 tanóra, felső tagozatban minimum 32, maximum 38 tanóra.

Az erdei iskolák minősítését végző szervezet a Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége, pontosan meghatározta azt is, hogy mit is értünk erdei iskola szolgáltatás és erdei iskola szolgáltató alatt.

Erdei iskola szolgáltatás: az a szolgáltatás, amely az Erdei Iskola nevelési és tanulásszervezési egység megvalósításához a megfelelő helyszínt, arra kidolgozott szakmai programot és a szükséges infrastrukturális háttérrel biztosítja (KOKOSZ 2009).

Erdei iskola szolgáltató: az a szolgáltató, aki az adott helyszínre kidolgozott szakmai programot, a programokhoz a szakembereket és anyagokat az iskola pedagógusainak igényei és elvárásai szerint szakszerűen biztosítani kész és képes (KOKOSZ 2009).

1. táblázat Minősített Heves megyei erdei iskolák

	Az erdei iskola neve	Az erdei iskola címe	Az erdei iskola szolgáltató
1	Szentléleki Erdei Iskola	3557 Bükkszentkereszt, Hollóstető	Varga Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
2	Mátrafüredi Erdészeti Erdei Iskola	3232 Mátrafüred Hegyalja út 12.	Egererdő Rt. Mátrafüredi Erdészete
3	Szilvásvárad Erdészeti Erdei Iskola	3348 Szilvásvárad, Park u. 11.	Egererdő Rt. Szilvásvárad Erdészete
4	Hatvani Alkotótábor és Szabadidő Központ	3000 Hatvan, Delelő u.	Pászok Alapítvány
5	Vásárhelyi István Környezet-és Természetvédelmi Oktatóközpont	3349 Nagyvisnyó-Bán-völgy	Déryné Művelődési Központ
6	Parádfürdői Ifjúsági Tábor és Erdei Iskola	3240 Parádfürdő Sándorrét	Kecskeméti Ifjúsági Otthon
7	Lipicai Szálloda Turistaház és Étterem	3348 Szilvásvárad Egri u. 12.	Monitor Kft.
8	Tiszafüredi Ifjúsági Tábor	3349 Nagyvisnyó Külsőterület	Tóth Györgyné EV.
9	Öko-Park Panzió és Kemping	3323 Eger Szarvaskő, Borsod u. 9.	Öko-Park Hungary Kft.
10	Mátrakeresztesi Erdei Iskola	3065 Mátrakeresztes, Kékesi u. 124	Dózsa György Ált. Iskola/ Pásztói Városi Önkormányzat

	Az erdei iskola neve	Az erdei iskola címe	Az erdei iskola szolgáltató
11	Muskátli Vendégfogadó Erdei Iskola	3240 Parád, Kossuth u. 354	Jenei Gábor Ev.
12	BNPI Felsőtárkányi Nyugati Kapu Oktató és Látogatóközpont Erdei Iskola	3324 Felsőtárkány, Ifjúság u. 34/1	Bükk Nemzeti Park Igazgatósága
13	HMÖ Tardosi Ifjúsági Tábor	3323 Szarvaskő, Külterület	Heves Megye Önkormányzat Sportigazgatósága
14	Csevice Erdei Iskola	3244 Parádfürdő, Ilona-völgy	Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Iskolája

A vizsgálat és eredményei

A vizsgálat kérdőíves formában zajlott két alkalommal 2010 és 2011 októberében.

Elektronikus levél formájában juttattam el a kérdőíveket a Heves megyei minősített erdei iskola szolgáltatóknak, illetve telefonos megkeresés során kértem őket a kérdőívek kitöltésére. A 14 minősített szolgáltató közül öten adtak értékelhető választ. A válaszadás elmulasztására az erdei iskolás csoportok hiánya volt a leggyakoribb válasz, de néhány erdei iskola egyáltalán nem reagált a megkeresésre. Az alábbi, 10 kérdésből álló kérdőívet kellett kitölteni az erdei iskola szolgáltatóknak:

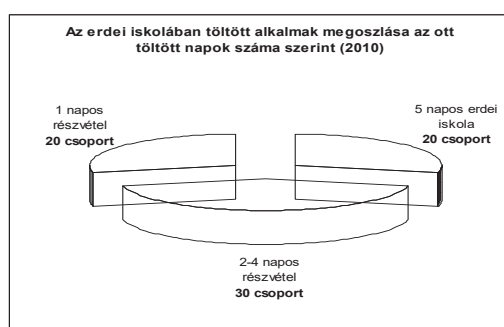
1. Idén hány erdei iskolás csoport (5 napos erdei iskola, iskola időben) vette igénybe az Ön szolgáltatását?
2. Ők honnan érkeztek?
3. Hány erdei iskolás csoport töltött 5-nél kevesebb napot Önöknél (iskola időben)?
4. Ők honnan érkeztek?
5. Tavasszal vagy ősszel volt több erdei iskolás csoport?
6. Volt olyan helyi iskola, aki csak 1 napos programot kért?
7. A csoportok önköltségen vettek részt vagy valamilyen pályázati pénz igénybevételével?
8. Ön szerint miért van szükség erdei iskolákra?
9. Előnyösnek tartja az erdei iskola minősítést? Kérem, indokolja, hogy miért!
10. Ön szerint hogyan lehetne ösztönözni az iskolákat az erdei iskoláztatásra?

2. táblázat A 2010-es és 2011-es felmérések összesített eredményei a résztvevőkre vonatkozóan:

Kecskeméti Ifjúsági Otthon – Parádfürdői Ifjúsági Tábora		
	2010	2011
1.	10 erdei iskolás csoport	12 csoport
2.	Budapest, Kerekegyháza, Sződ, Kecskemét, Nógrádsáp, Bánréve, Soltszentimre, Kocsord	Orgovány, Kecskemét, Soltszentimre, Bánréve, Pusztamonostor
3.	–	3 csoport
4.	–	Kecskemét, Parád
5.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.
6.	–	–
Mátrafüredi Erdészeti Erdei Iskola		
1.	3 erdei iskolás csoport	5 csoport
2.	Debrecen, Gyöngyös	Debrecen, Gyöngyös, Nagyréde
3.	15 egyéb csoport (2-4 napig)	5 csoport
4.	Budapest, Gyöngyöstarján, Cegléd, Szolnok, Berettyóújfalu	Budapest, Cegléd, Törökbálint, Ózd, Debrecen
5.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.
6.	1 egy napos csoport.	–
Felsőtárkányi Nyugati Kapu Oktató és Látogatóközpont Erdei Iskola		
1.	5 erdei iskolás csoport	5 csoport
2.	Budapest, Szeged, Debrecen, Kerecsend	általános iskolákból
3.	6 egyéb csoport	16 csoport
4.	Eger, Budapest, Mór, Szentendre	általános iskolákból
5.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.
6.	1 napos programot felsőtárkányi és egri iskolák kértek ~ 10 csoport	36 csoport
Szilvásvárad Erdészeti Erdei Iskola		
1.	Nem volt 5 napos erdei iskola.	2 csoport
2.		Budapest, Pácin
3.	9 egyéb csoport	17 csoport
4.	90%-ban Budapestről	Budapest, Tiszaújváros, Székesfehérvár, Miskolc, Gyömrő, Gödöllő, Eger, Biharnagybajom, Debrecen, Balástya, Halmajugra, Szilvásvárad
5.	Csak tavasszal voltak csoportok.	Csak tavasszal voltak erdei iskolás csoportok.
6.	1 napos programon a szilvásvárad iskola és óvoda vett részt – 9 csoport.	15 csoport
Csevice Erdei Iskola		
1.	2 csoport	6 csoport
2.	Az Eszterházy Károly Gyakorló Általános Iskolából a mindenkor 4. osztályosok vesznek részt erdei iskolában.	–
3.	–	25 csoport
4.	–	–

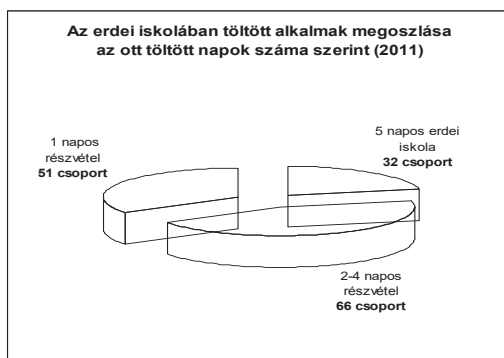
Kecskeméti Ifjúsági Otthon – Parádfürdői Ifjúsági Tábora		
	2010	2011
5.	–	Tavasszal és ősszel is voltak erdei iskolás csoportok.
6.	–	-

A 2010-es évre vonatkozó adatokból láthatjuk, hogy az 5 szolgáltató összesen 205 napos erdei iskola turnust bonyolított le a tavaszi időszakban. Az 1 napos szolgáltatást kérő csoportok száma is ugyanennyi volt, míg a 2–4 napos időtartamot ott töltő csoportok száma 30 volt, azaz erre mutatkozott a legnagyobb igény.

1. ábra Az erdei iskolában töltött alkalmak megoszlása az ott töltött napok száma szerint (2010)

A 2011-es adatok is a 2–4 napos időtartam eltöltésének túlsúlyát mutatják. Magyarázható ez talán azzal, hogy a régi hagyományoknak megfelelő osztálykirándulások is ebbe a kategóriába esnek, illetve más szempontból nézve az iskola célja az erdei iskola lenne, azonban az 5 napot egy-két nappal megrövidítve jelentős költségcsökkentést érhetnek el és ez alatt igyekeznek minél teljesebb programot nyújtani a diákoknak.

2. ábra Az erdei iskolában töltött alkalmak megoszlása az ott töltött napok száma szerint (2011)

Az erdei iskolákba érkező csoportok megoszlása a küldő intézmény székhelye szerint

Erdei iskolába érkezők: Budapest, Kerekegyháza, Sződ, Kecskemét, Nógrád-sáp, Bánréve, Soltszentimre, Kocsord, Eger, Debrecen, Gyöngyös, Szeged, Kerecsend, Orgovány, Pusztamonostor.

2–4 napos tartózkodás esetén: Budapest, Gyöngyöstarján, Cegléd, Szolnok, Berettyóújfalu, Mór, Szentendre, Eger, Törökbálint, Ózd, Debrecen, Tiszaújváros, Székesfehérvár, Miskolc, Gyömrő, Gödöllő, Biharnagybajom, Balástya, Halmajugra, Szilvásvár.

1 napos részvétel esetén: Eger, Felsőtárkány, Szilvásvár.

A kitöltött kérdőívek alapján elmondható, hogy 5 napos erdei iskola programot, valamint több napos programon egyaránt részt vettek Heves megyei iskolások, illetve az ország távolabbi pontjairól érkező csoportok. Ami még figyelemre méltó, hogy budapesti csoport minden válaszadónál volt. Az egy napra a Heves megyei iskolák vették igénybe a szolgáltatást.

Az erdei iskolákra általánosan vonatkozó kérdések válaszai

A csoportok költségeinek forrásaira vonatkozó kérdésre mindkét évben hasonló válaszok érkeztek, amely szerint a csoportok 10–20%-a tudott valamilyen pályázati pénzt hasznosítani, tehát nagyrészt saját költségén vette igénybe az erdei iskola szolgáltatást.

Érdekelt, hogy a szolgáltatók mennyire tartják fontosnak az erdei iskola intézményét, szerintük miért fontosak az erdei iskolák. A következő válaszok érkeztek:

- Jó tapasztalatszerzési lehetőséget nyújt a gyermekeknek ez a pár nap. Minden csoportban vannak olyan diákok, akik számára jó kiindulási pontot jelent a további érdeklődésük kialakításához az itt megszerzett ismeret.
- A környezeti nevelés optimális helyszíne az erdei iskola.
- A felnövekvő generáció egészséges testi, lelki fejlődése, környezettudatos gondolkodása végett.

A következő kérdés az erdei iskola minősítésére vonatkozott, vagyis hogy előnyösnek tartják-e?

Az alábbi válaszokat kaptuk:

- A minősítés minden ágazatban biztonságot jelent az igénybe vevő számára a szolgáltató kiválasztásakor, amennyiben a minőség ellenőrzése is hatékonyan működik.
- Igen, mert szabványos keretet ad az oktatásnak.
- Garancia egy minőségi erdei iskolai szolgáltatáshoz.

- Igen, mert az erdei iskola programot, lehetőséget kereső pedagógusok, már érezhetik a kereséskor, hogy megbízható minőséget, biztos szakmai háttérrel kapnak, nem csapják be őket. Másrészt a minősítés során az erdei iskola legalább rendszerezi, egységes formátumba hozza programjait.

Az utolsó kérdés arra vonatkozott, hogy a szolgáltatók szerint, mivel lehetne ösztönözni az iskolákat az erdei iskola szolgáltatások igénybevételére. A szolgáltatók minden esetben pályázati források teremtésében és egyéb anyagi támogatások elérhetővé tételében látják a megoldást, hiszen legtöbbször az iskolák nyitottak, azonban nem engedhetik meg maguknak, hogy erdei iskolába küldjék a diákjaikat.

„Annak ellenére, hogy az erdei óvoda és erdei iskola minősítés immáron ötödik éve működik, és a szolgáltatók várják a jelentkezőket, hiányoznak az óvodák és iskolák számára a minősítés kapcsán beígért pályázatok. Ennek következtében a szükségesnél és lehetségesnél jóval kevesebb gyerek jut el ezekbe a fenntarthatóság-pedagógiai központokba, és a minősített szolgáltatásra költő erdei óvoda és erdei iskola-fenntartók sem érvényesíthetik minőségi előnyüket” (Vásárhelyi, 2010)

Megoldás – Téma nap az erdei iskolában

A téma nap szó jelentése benne van magában az elnevezésben. Adott napon az iskola (vagy legalábbis bizonyos korcsoportok) minden tagja ugyanazzal a témával foglalkozik.

Lényege a következő: az iskola pedagógiai programjában rögzítetten szerepel egy vagy több (projekt) téma, amit a pedagógusok a hagyományostól eltérő formában dolgoznak fel, a lehető legkomplexebb módon, így, hogy az a résztvevő gyermekeknek is jó kedvet és sikerélményt adjon. Ez a projektpedagógia segítségével lehetséges (Bilku, 2009).

Téma napokat azonban nem csak iskolai keretek között lehet tartani, hanem egy erdei iskolába is ki lehet vinni ezt a napot. Több erdei iskola hirdet már téma napokat vagy tematikus napokat, azonban a pedagógus is összeállítja egy ilyen nap programját a szolgáltató által kínált foglalkozásokból, modulokból.

A téma nap előnyei

A téma nap minden évszakban megvalósítható, sőt akkor töltene be igazán a szerepét, ha több különböző évszakban is megrendezésre kerülne, mivel a különböző évszakokban történő megfigyelések segítik a gyerekek rendszerszemléletének fejlődését. A téma napokat célszerű valamelyik közeli erdei iskolába szervezni, így lényegesen kisebb a költségük, mint egy 5 napos erdei iskolának. Ezt a kiadást a legtöbb iskola megengedheti magának, és ha valamelyik közeli erdei iskolát választja az iskola, akkor a gyerekek jobban megismerik lakóhelyük értékeit. Az 5 napos erdei iskola esetében sokszor az is gondot okoz az iskolában, hogy hogyan pótolják be az elmaradt órákat, ki helyettesítse a kísérő tanárokat, ilyen szempontból a téma nap előnye, hogy évente csak 2–4 nap, amit meg

kell oldani és azok sem egymás után következnek. Tehát a témanap nem avatkozik bele nagymértékben az iskola mindennapi rendjébe.

A témanap hátránya az erdei iskolával szemben

A témanap alatt a tanulók nem élik meg a „máshollét” élményét, hiszen este hazatérnek. Az idő rövidsége miatt nem tudnak távolabbi tájakat megismerni, hiszen akkor az utazásra kellene fordítani azt az egyetlen napot is. Az erdei iskola egyik nagy előnye, hogy az 5 nap alatt egy nagyon komplex projektet tudnak kidolgozni. A témanap alkalmával sokkal nehezebb a dolguk a pedagógusoknak/szakembereknek, hiszen alig van idő a tanulók ráhangolódására, így a feladatok, foglalkozások lebonyolítása nagyobb szervező munkát igényel, hogy azok mondanivalója valóba eljusson a tanulókhoz. Egy nap alatt sokkal nehezebb a tanulóknak olyan pozitív életvezetési képességeket mutatni, amelyeket a későbbiekben magukévá tehetnek, míg az erdei iskolában szinte természetessé válnak számukra egyes dolgok.

Összefoglalás

Összefoglalásként leírható, hogy az utóbbi évek pályázati lehetőségei első sorban az erdei iskolák infrastrukturális fejlesztésére biztosítottak anyagi fedezetet, amelynek eredményeként jól felszerelt, szép erdei iskolák jöttek létre. Azonban ezeket az erdei iskolákat meg kellene tölteni diákokkal, amely sokkal nehezebb feladat, hiszen a jelenlegi pályázati és támogatási rendszer nagyon kevés forrást biztosít az erdei iskolás tanulók költségeinek csökkentésére. A beszűkült forráslehetőségek miatt célszerű lenne olyan alternatívákat keresni, amelyek során a tanulók részesülhetnek az erdei iskola adta lehetőségekből költséghatékony módon. Erre a témanap egy megoldás lehet, amely bár több, az erdei iskolákra jellemző előnnyel nem rendelkezik, de évente többszöri megrendezés során (lehetőség szerint tavasz, nyár, ősz, tél) mégis lehet olyan hatékony a különböző aspektusok bemutatásával, mint egy egybefüggően többnapos erdei iskola.

A 2–4 napos „erdei iskolák” is említésre méltóak, azonban ezeknél az idő rövidsége, valamint az egyszeri alkalom miatt nem biztos, hogy megfelelő hatékonyságot érhetünk el.

Felhasznált irodalom:

- Bilku R. (2009): Témahét, témanap, Magyar Környezeti Nevelési Egyesület Iskolazöldítési módszertára.
- Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ) (2009): Erdei iskola minősítés dokumentumai.
- Lehoczy J. (2002): Égig érő tanterem In: Projektműdszer III., Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar, Kecskemét.
- Vásárhelyi J. (szerk.) (2010): Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia, Magyar Környezeti Nevelési Egyesület (http://mkne.hu/NKNS_uj/layout/NKNS_layout.pdf)